

Za celou dobu své historie byl Řím několikrát vypleněn. Poprvé byl Řím vypleněn Galy roku 390 př. n. l. Zprávu nám o tom zanechal Titus Livius, římský historik doby Augustovy. Livius uvádí celý průběh událostí kolem vyplenění Říma Galy ve své 5. knize v kapitolách 33-50. Livius¹ uvádí, že Galové poprvé přešli Alpy už v době vlády Tarquinia Prisca, tedy někdy na přelomu 7. a 6. století př. n. l. a osídlili postupně celou západskou Itálii. Založili města Mediolanum (dnešní Milano), Brixium (dnešní Brescia) a Veronu. Další kmeny přicházející z přelidněné Galie si své nové domovy vybojovali na Etruscích a Umbrech, které postupně zatlačili více na jih.

Tentokrát se z Galie vydala hledat nový domov část kmene Senonů pod vedením Brenna. Překročili Alpy, došli k etruskému městu Clusium a oblehli jej. Občané Clusia poslali do Říma posly s prosbou o pomoc a římský senát vyslal poselstvo složené ze tří mladých bratrů, synů senátora Marka Fabia Ambusta. Ti měli Galům pohrozit válkou, pokud neukončí obléhání Clusia, nebo s nimi uzavřít mír, pokud obléhání ukončí. Galové byli ochotni uzavřít mír pouze v tom případě, pokud jim Clusium přenechá část svého území.

Vyjednávání dopadlo neúspěšně a propukly znovu boje. Do bojů se nakonec na straně Clusia zapojili i římscí vyslanci, jeden z nich dokonce zabil galského vojevůdce, jehož jméno Livius neuvádí, ale nejednalo se o Brenna. Tímto římscí poslové porušili *ius gentium*². Galové poznali toho, který zabil jejich vojevůdce. Přerušili obléhání a stáhli se, ale poslali poselstvo do Říma žádat potrestání provinilých poslů. Senát, i když si byl vědom, že právo stojí na straně Galů, nechtěl odsoudit své lidi a celý spor předal lidovému sněmu³. Tam urozenost a majetek Fabiů zmohl víc, než jejich provinění, lid je místo toho, aby je vydal Galům, zvolil ještě s několika dalšími muži vojenskými tribuny, kteří v té době měli pravomoci konsulů. Rozhněvaní a uražení poslové Galů se vrátili ke svým lidem a celý svaz Senonů vyrazil usilovným pochodem na Řím.

Římané sotva stačili svolat občany do zbraně a vyrazit Galům naproti. Došlo k bitvě u jedenáctého milníku u řeky Allia, kterou Livius popisuje ve 38. kapitole. Římané udělali mnoho chyb a Brennus, který teď velel Galům, prý velel velice dobře a rozumně. Římané byli obráćeni na zběsilý útěk – část vojska uprchla do Vejí, aniž by poslali zprávu do Říma. Další část uprchla do Říma do pevnosti na Kapitolu. Bránu města nechali nestřeženou a otevřenou dokořán.

Galové druhý den vstoupili do města a byli udiveni velkolepými stavbami, jak popisuje Livius. Nalezli zamčené domy chudých a otevřené domy senátorů. Plení a vraždění prý začalo až tehdy, když starý senátor udeřil do hlavy Gala, který jej udiveně pozoroval jako nějakou sochu. Galové pak několik dnů plenili město a některé domy vypálili. Jenom Kapitol se úspěšně bránil. Galům brzy začalo docházet jídlo, vyslali tedy část vojska, ať v okolí sežene jakýmkoliv způsobem potravu.

Ve městě Ardea byl ve vyhnanství římský vojevůdce a politik Marcus Furius Camillus. Ten požádal o pomoc občany Ardey a v noci přepadli nedaleký tábor Galů. Podařilo se jim spící Galy zcela překvapit a rozespale pobít. Ve Vejích se zase římské posádce podařilo ubránit Etruskům, kteří chtěli využít situace v Římě. Ve Vejích se také podle Livia začali shromažďovat dobrovolníci z celého Latia, chyběl však vojevůdce. Chtěli jmenovat Camilla, ale nejdřív jej musel senát povolát z vyhnanství. Livius popisuje odvážný čin jistého Pontia Cominia, který pronikl do Říma na obležený Kapitol s poselstvím pro senátory a s odpovědí pronikl i zpátky. Camillus byl povolán z vyhnanství a jmenován diktátorem.

Galové se pokusili o pověstný noční útok, který by se jim podařil, pokud by posvátné husy bohyně Junony svým kejháním neprobudili římskou stráž. Galy začal sužovat mor a na Kapitolu byl

¹Liv. V, 34-35

²Liv. V, 36 - *Erant qui extemplo Romam eundum censerent; vicere seniores, ut legati prius mitterentur questum iniurias postulatumque ut pro iure gentium violato Fabii dederentur. / Někteří soudili, že je nutno okamžitě táhnout na Řím. Nabyli vrchu starší, aby byli dříve vysláni poslové stěžovat si na bezpráví a žádat, aby jim byli Fabiové vydáni, protože porušili právo platné u všech kmenů.*

³Liv. V, 36 - *...cognitionem de postulatis Gallorum ad populum reiciunt; / ... předají vyšetření požadavků Gallů lidovému sněmu.*

nedostatek jídla. Galové nabídli mír za nevelké množství zlata. Tribunové o tom začali jednat a nakonec nabídku přijali. Došlo však k jistým sporům při vyplácení zlata. Mezitím do Říma s vojskem dorazil Camillus, Galy zahnal na útěk a porazil je pak ještě v bitvě u osmého milníku. Camillus oslavil triumf a záchranou Říma si vysloužil titul druhého zakladatele Města. V Římě ovšem mnoho lidí začalo pod dojmem tohoto plenění zvažovat přesun z poničeného Říma do Vejí. Camillus naštěstí zabránil i tomuto záměru.

Druhé vyplenění Říma (410)

Ke druhému vyplenění Říma došlo 24. srpna roku 410 našeho letopočtu za vlády západořímského císaře Honoria. Tentokrát, téměř po osmi stech letech, Řím vyplenili Vizigóti pod vedením svého krále Alaricha.

O Gótech a jejich příchodu na římské území píše Ammianus Marcellinus ve své 31. knize. Gótové se nejdříve dělili na Thervingy (Vizigóty) a Greuthungy (Ostrogóty). V 70. letech 4. století přišli z východu Hunové a během několika let porazili Alany a Greuthungy. Část ariánských Thervingů pod vedením náčelníků Fritigerna a Alaviva vyslala posla k východořímskému císaři. Císař Valens jim dovolil usadit se na jižním břehu Dunaje v Thrákii. Thervingové, později nazývaní jako Vizigóti, se stali foederaty, nicméně kvůli chamtivosti dvou římských velitelů v Thrákii, Lupicina a Maxima, a jejich nedbalosti se zajištěním potravy pro Vizigóty, se Vizigóti brzy vzbouřili. Roku 378 došlo k bitvě u Hadrianopole, kde padl císař Valens. Vizigóti poté neúspěšně oblehli Konstantinopol. Roku 382 nový východořímský císař Theodosius uzavřel s Vizigóty mír a smlouvu, na základě které směli sídlit na římském území a držet si své zvyky a nezávislost výměnou za poskytování vojáků do římského vojska. Byla tak uzavřena první foederátní smlouva a Vizigóti byli prvním germánským národem, kteří byli usazeni na území římské říše. Theodosius na krátkou dobu opět spojil obě části římské říše pod svou vládou, po jeho smrti roku 395 nastoupili na oba římské trůny jeho synové. Arcadius vládl východní říši, Honorius říši západní. Důležitou osobností pro pozdější vývoj byl západořímský vojevůdce germánského původu Stilicho.

Soužití Římanů a Vizigótů bylo poměrně složité. Vizigóti střídavě zachovávali věrnost Římu jako foederati, střídavě docházelo k povstáním a nájezdům. Mezi lety 390-400 (různé zdroje uvádějí různá data) se ujal vlády nad Vizigóty Alarich, který se stal prvním králem Vizigótů. Zde, jak píše Grant, udělal Stilicho jako vrchní velitel římské armády tu chybu, že Alaricha včas nezneškodnil.

Alarich napadl v roce 391 s vojskem složeným z Vizigótů a jiných spojenců Thrakii, kde byl nakonec poražen Stilichonem. Roku 394 pomohl císaři Theodosiovi s 20000 vojskem Vizigótů porazit franského uzurpátora Arbogasta v bitvě u Frigidu. Podnikl několik výpadů do Itálie, poprvé roku 401, ale byl 6. dubna 402 poražen Stilichonem v bitvě u Pollentie. Téhož roku se pokusil o další invazi, ale byl znovu poražen v červnu 402 u Verony. Alarich se po této další porážce stáhl z Itálie.

Na přelomu let 405 a 406 podnikl jiný gótský vládce, Radagaisus, vpád do Itálie. Radagaisus byl pohan a podle Orosia (VII, 37) po vzoru pohanských Skythů chtěl obětovat senátory bohům a Řím vypálit. Římskému vojsku pod vedením Stilichona se podařilo Radagaisa porazit. Radagaisus byl nakonec 23. srpna 406 popraven.

Roku 408 byl Stilicho obviněn ze spojení s Alarichem. Stilicho uprchl z Říma k Honoriovi do Ravenny, ten jej ovšem i s celou jeho rodinou nechal popravit. Honorius podnítil Římány k masakru žen a dětí vizigótských vojáků sloužících v římském vojsku. Následně asi 30 000 Vizigótů dezertovalo a přešlo k Alarichovi. Ten kladl senátu požadavky na další půdu a poplatky. Tři roky po sobě přitáhl až k hradbám Říma. Jak uvádí Grant v knize Dějiny antického Říma, poprvé se nechal uchlácholit poplatky, podruhé dosadil v Římě na trůn loutkového císaře Attala. V létě roku 410 Alarich sesadil Attala a jednal s Honoriem. Jednání selhala a tak Alarich potřeť oblehl Řím. 23. srpna vtrhl do Města přes bránu Porta Salaria. Před bitvou svým vojákům rozkázal, ať ušetří ty, kteří najdou útočiště v kostelích a bazilikách, především v bazilikách sv. Petra a sv. Pavla⁴, pak ať si

⁴*Orosius, VII, 39, 1: adest Alaricus, trepidam Romam obsidet turbat inrumpit, dato tamen praecepto prius, ut si qui in sancta loca praecipue in sanctorum apostolorum Petri et Pauli basilicas confugissent, hos inprimis inuiolatos*

nakradou kolik chtějí, ale ať neprolévají krev. Vizigóti v Římě plenili tři dny. Alarich poté s Vizigóty i s kořistí, zajatci a Honoriovou sestrou Gallou Placidii odtáhl od Říma na sever. Ještě téhož roku zemřel v severní Itálii. Po smrti Alaricha převzal vládu nad Vizigóty Ataulf. Pod jeho vedením zamířili Vizigóti do Galie. Roku 414 si Ataulf vzal za manželku Gallu Placidii, ale o necelý rok později zemřel. Vizigóti se nakonec roku 418 usadili v jižní Galii a za své hlavní město si vybrali Tolosu. Byli již věrnými římskými foederáty a roku 451 pomohli Římanům pod vedením Aetia porazit krále Hunů Attilu v bitvě na Katalaunských polích.

Pro nastínění účinku, jaký mělo toto vyplenění Říma na Římany, cituji Jeronýmův dopis č. 127 směřovaný Principii⁵:

...terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, et auro salutem civium redimi, spoliatosque rursum circumdari, ut post substantiam, vitam quoque perderent. Haeret vox, et singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur Urbs, quae totum cepit orbem:...

... Ze západu přišla strašlivá zpráva, byl dobyt Řím a občané si museli vykoupit životy zlatem. Poté již bez majetku byli znovu obleženi, aby po ztrátě majetku ztratili i svůj život. Hlas mi vázne v hrdle a nářek přerušuje má slova, zatímco je diktuji. Bylo dobyto město, které dobylo celý svět.

Třetí vyplenění Říma (455)

Řím byl potřetí vypleněn roku 455 králem Vandalů Geiserichem. Vandalové na začátku pátého století dobyli na Římanech provincie v severní Africe. Geiserich jako vládce Alanů a Vandalů založil království Vandalů v severní Africe s hlavním městem Kartágem. Ve 40. letech 5. století došlo k zásnubám Eudocie, dcery císaře Valentiniana III., s Geiserichovým synem Hunerichem.

V roce 454 západořímský císař Valentinianus III. vlastní rukou zavraždil na základě falešného obvinění svých rádců svého vrchního velitele vojsk Flavia Aetia. O necelý půlrok později dva germánští Aetiovi přátelé zavraždili císaře Valentiniana III., který po sobě nezanechal dědice. Po Valentinianovi III. se stal západořímským císařem Petronius Maximus. Ten donutil Eudociinu matku Eudoxii, aby se za něj provdala a také, aby se Eudocia provdala za jeho syna Palladia. Geiserich, pravděpodobně na Eudoxiinu žádost, roku 455 vpadl do Itálie, dobyl Ostii a čtrnáct dní plnil Řím. Nicméně prý nenapáchal tolik škod a násilí, jako se stalo za předchozího třídenního vyplenění Říma Vizigóty.

Smrt Aetia, konec Theodosiovy dynastie a toto vyplenění Říma již nechalo Západořímskou říši ve velice chatrném stavu. Zbývalo jen 21 let do doby, kdy Odoaker sesadil z trůnu posledního západořímského císaře Romula Augustula a císařské klenoty odeslal do Konstantinopole, čímž formálně ukončil trvání Západořímské říše.

Čtvrté vyplenění Říma (546)

Znovu byl Řím vypleněn roku 546 ostrogótským králem Totilou během gótských válek mezi Byzantskou říší a ostrogótským královstvím v Itálii. Hlavním pramenem těchto válek je dílo Prokopia z Caesareie, které popisuje války s Vandaly i s Ostrogóty. Gótské války probíhaly v letech 535-554 a dělily se na dvě fáze. První fáze se konala mezi lety 535-540 a skončila úspěšnou reconquistou Itálie. Východořímským vojskům pod vedením Belisaria se podařilo dobýt Ravennu, hlavní město království Ostrogótů. Roku 540 však opět propukla válka s Persií. Císař Justinián odvolal Belisaria zpátky do Konstantinopole na základě křivých nařčení ze zrady. Belisarius tedy trávil několik následujících let jako řadový občan v Konstantinopoli, čehož poražení Ostrogóti využili a začala druhá fáze války.

securosque esse sinerent, tum deinde in quantum possent praedae inhiantes a sanguine temperarent.

⁵dopis č. 127.

Ostrogótský velmož Ildibad znovu shromáždil rozprášené ostrogótské vojsko a během Belisariovy nepřítomnosti se k němu přidala Ligurie a Venetie. Porazil byzantského generála Vitalia, ovšem čekali ho vnitřní potíže. Ildibad se zneprátelil s jiným velmožem, Uraiem, kterého nechal zabít, ovšem tím proti sobě obrátil hněv jiných velmožů a nakonec byl sám zabit. K moci se nakonec roku 541 dostal Ildibadův synovec Totila.

Totila během několika let zvrátil průběh války. Na přelomu let 544 a 545 císař Justinián povolal zpátky do Itálie Belisaria. Ten však měl příliš malé vojsko na to, aby mohl Totilu porazit a tak spíše odrážel jeho útoky. Totila nakonec v prosinci 545 oblehl Řím⁶.

V Římě velel byzantské posádce Bessas. Belisarius neměl dostatečné vojsko, aby mohl Římu pomoci, vyčkával tedy na posily z Konstantinopole. Před obleženým Římem se bojovalo se střídavými úspěchy a v Římě všichni trpěli hladem⁷. Na jaře roku 546 dorazily posily pod vedením generálů Ioanna a Isaaka a připojili se k Belisariovi v Epidamnu. Nicméně pokusy o prolomení obležení Říma selhaly a Belisarius vydal rozkaz se stáhnout. V Římě velitel Bessas podle Prokopia prodával z ukrytých zásob obilí za velice vysoké ceny senátorům a staral se spíše o vlastní zbohatnutí než o obranu Říma. Nakonec čtyři Isaurové nabídli za úplatek Totilovi, že mu otevřou bránu. Totila přijal a tak 17. prosince 546 Totila vstoupil bez jakéhokoliv odporu do Říma.

Totila se v Římě choval velice zdrženlivě, zakázal svým mužům zabíjet Římány, jenom jim dovolil brát majetek pro sebe, poté, co nejcennější kořist schovali pro něj. Senátoři zchudli tak, že v oděvu hodném otroků žebrali o chleba. Největší kořist Totila získal v domě, kde sídlil Bessas. Totila nakonec zbořil část hradeb a táhl se vypořádat s byzantskými generály.

Belisarius se krátce na to do Říma vrátil a během necelého měsíce provizorně opravil hradby. Podnikl přípravy na další obléhání. Totila se s vojskem vrátil k Římu, ale Belisariovi se podařilo jej odrazit. Roku 549 byl Belisarius odvolán a definitivně opustil Itálii. Téhož roku byl Řím potřetí obležen a Totilovi se jej podařilo 16. ledna 550 znovu dobýt. Tentokrát ovšem město vyplenit nedal, ani nenechal zbořit hradby.

Po odchodu Belisaria byl Totila ochoten se s Justiniánem domluvit na míru, nicméně Justinián plánoval další výpravu. Válka trvala ještě několik let. Roku 552 došlo k bitvě u města Taginae, kde byli Ostrogóti poraženi a Totila v bitvě padl. Zbytky Gótů kladly odpor do přelomu let 554 a 555. Byzantské říši se podařilo na nějakou dobu znovu dobýt Itálii.

Páté vyplenění Říma (1084)

Řím byl znovu vypleněn až po pětistech letech, Normany roku 1084⁸. Jindřich IV., císař Svaté říše římské, byl kvůli sporům o investituru několikrát exkomunikovaný papežem Řehořem VII. V červnu 1083 proto obléhal s podporou Římanů v Andělském hradě papeže Řehoře VII. Ten požádal o pomoc svého spojence, vévodu Apulie Roberta Guiscarda, který zrovna válčil na Balkáně s byzantským císařem Alexiem I. Komnénem. Robert Guiscard se vrátil do Itálie se silným vojskem. Vstoupil do Říma a donutil císaře Jindřicha k ústupu z Říma. Občané Říma, kteří byli na straně císaře proti papeži, se vzbouřili a následovalo třídní plenění Říma Normany. Poté Guiscard doprovodil papeže do Lateránu.

Papež Řehoř VII. zemřel v roce 1085, ale až poté, co v posledním dopise povzbuzoval všechny evropské panovníky k válce proti císaři Jindřichovi.

Šesté vyplenění Říma (1527)

Naposledy byl Řím vypleněn roku 1527. Tentokrát neposlušnými vojáky Karla V., císaře Svaté říše římské a španělského krále.

Toto vyplenění se odehrálo v rámci války Cognacké ligy proti Svaté říši římské za vlády Habsburka Karla V.⁹ Jednalo se o boj o moc v letech 1526-1529, kdy proti sobě stanula Svatá říše

⁶Procop. Goth. 3, 13.

⁷Procop. Goth. 3, 17, 9-25.

⁸SFORZOSI, Luigi: A compendious history of Italy. New York, 1836. str. 201-204.

⁹SFORZOSI, Luigi: A compendious history of Italy. New York, 1836. str. 266-270

římská a Španělsko proti Cognacké lize (Francie, Benátská republika, Florencie, Anglie a Vévodství Milánské s podporou papeže Klementa VII.). Jednalo se o jednu z válek o Itálii, kde se střetávaly zájmy Francie a římského císaře.

Již v počátcích války se podařilo císařským vojskům porazit francouzské vojsko v severní Itálii. Nicméně Karlovi V. nezbývaly peníze na žold. Vojsko složené ze španělských, německých a italských vojáků, které čítalo 30 000 mužů¹⁰, se po porážce francouzského vojska v Itálii vzbouřilo, protože nedostali žold. Vojáci přesvědčili svého velitele, bourbonského vévodu Karla III., aby dlužný žold získali od nepřítele, a to především od papeže.

5. května 1527 dorazilo císařské vojsko k Římu. Obrana města se skládala z 5000 vojáků a 189 mužů švýcarské gardy. Ráno 6. května zahájil vévoda Karel III. sérii útoků na město. Při útoku na Porta Cavalleggeri (nazývaná také jako brána Torrione) byl smrtelně raněn. Po krátkém zaváhání císařská vojska branou pronikla do Vatikánu a napadla čtvrť Borgo s kostelem Santo Spirito. Švýcarská garda s několika římskými vojáky bránila císařskému vojsku v postupu, aby papež mohl ustoupit do Andělského hradu. Císařská vojska poté 8 dnů plenila Řím a páchala všechno možné. Papež Klement VII. nakonec 5. června kapituloval a zavázal se vyplatit se 400 000 dukáty. Dále se musel vzdát pevností v Ostii, Civitavecchia a Civita Castellana, vydat města Modenu, Parmu a Piacenzu. Během tohoto plenění bylo vypleněno mnoho římských kostelů, klášterů, paláců a sídel církevních hodnostářů. Mnoho uměleckých děl z Říma zmizelo a mnoho budov bylo zničeno. 3. srpna 1529 byl uzavřen mír mezi Francií a Španělskem v Cambrai.

Bibliografie:

Primární prameny:

Titus Livius: V, 33-50

Ammianus Marcellinus, XXXI

Paulus Orosius: Historiarum Adversum Paganos Libri VII, VII, 35-

Hieronymus: Epistulae, CXXVII, 12

Prokopios Caesariensis, De Bellis libri VIII, De bello Gothico libri IV

Překlady pramenů:

LIVIUS, Titus: Dějiny II-III. Antická knihovna sv. 17. Nakladatelství Svoboda, Praha, 1972.

Překlad: KUCHARSKÝ, Pavel.

Sekundární literatura:

GRANT, Michael: Dějiny antického Říma. BB Art, Praha, 2006.

SFORZOSI, Luigi: A compendious history of Italy. New York, 1836.

Internetové zdroje:

http://www.vatican.va/roman_curia/swiss_guard/swissguard/storia_en.htm

https://en.wikipedia.org/wiki/Sack_of_Rome_%281527%29

Treaty of Cambrai. 2015. *Encyclopædia Britannica Online*. Retrieved 28 září, 2015, from <http://www.britannica.com/event/Treaty-of-Cambrai>

¹⁰SFORZOSI, Luigi: A compendious history of Italy. New York, 1836. str. 269